

Розумна донька скотаря (кримськотатарська казка)

Автор Невідомий

Забажалося якось старому хану дізнатися, розумні чи дурні люди оточують його. Наказав візиру зібрати на найбільшому майдані міста людей, а коли люди зібралися, хан вийшов і сказав: "Той, хто відгадає три мої загадки, одержить стільки золота, скільки матиме сил понести його. Перша загадка: що найміцніше на світі? Друга: що найсильніше на світі? І третя, що найсолодше і найгіркіше на світі?"

Сорок днів приходили до палацу охочі отримати ханське золото, та жодному не вдалося відгадати загадки. Незабаром усі люди, підвладні хану, знали про ці загадки...

Почула про них і дочка пастуха, сімнадцятирічна Фатіма, та й каже батькові:

— Тату, я відгадала загадки хана, і ти можеш піти й одержати обіцяне за них золото. Я відкрию тобі секрет відгадок, але ти не мусиш казати ханові, що загадки відгадала твоя дочка.

Пастух погодився і почав збиратися в дорогу. За тиждень він був уже в ханському палаці, і візир доповів хану, що прийшов пастух, який відгадав його загадки. Пастуха привели у тронний зал, він низько уклонився ханові і сказав:

— Великий хане! Найміцніше на світі — кінське копито. Тільки йому підвладні усі шляхи світу. Нajsильніший на світі — вітер. Немає такої фортеці, котру з часом він не міг би зруйнувати. Найсолодше і найгіркіше — слово людини. Тільки слово може принизити, опустити людину на самісіньке дно і возвеличити, підняти її до самого сонця...

Погодився хан з міркуваннями пастуха і запитав, хто допоміг йому відгадати загадки. Довго опирався пастух, але, врешті-решт, зізнався, і хан щедро нагородив пастуха та відпустив додому, наказавши привезти дочку до палацу.

Повернувся пастух додому і передав дочці волю хана. Вислухала Фатіма батька, але їхати до палацу відмовилась, і довелося пастуху самому повернутися до хана та сказати, що не зміг виконати його наказ.

Старий хан не став карати пастуха. Він спорядив караван з подарунками й наказав головному візиру поїхати і вмовити розумну дівчину стати хановою дружиною.

Дістався караван до урочища пастуха, де стояла його оселя. Вийшла Фатіма назустріч, уклонила візиру, запросила до хати. Візир подивувався красі й поставі дівчини, її уміню триматися, її словам... Передав візир дівчині прохання хана стати його дружиною, розклав перед нею багаті подарунки. Помилувалася Фатіма красивими подарунками, уважно вислухала візира, який сказав їй:

— Дочко, великий хан бажає, щоб ти стала йому дружиною. Хану відмовляти не можна, ти повинна погодитись. Хан бажає ошчасливити тебе.

Дівчина відповіла:

— Я згодна, великий візире, але у мене є прохання до хана. Якщо хан виконає його — я готова бути його дружиною.

Візир погодився передати хану умови дівчини, і вона сказала:

— Скажіть хану, щоб він замість цих подарунків прислав п'ятнадцять хлоп'ят, двадцять юнаків, тридцять навіжених, сорок розумних, п'ятдесят овець, шістдесят палиць, сімдесят курей, вісімдесят корів, дев'яносто качок і сто яєць.

Здивувався візир, що такі прості й незначні вимоги дівчини, але заперечувати не посмів. Повернувся в палац і переповів хану прохання дівчини.

Розгнівався хан, зачувши про умови дівчини. Візир очікував наказу силоміць привезти непокірливу дівчину до палацу, але хан нічого не сказав. Здивувався візир:

— О великий хане, невже важко виконати такі прості доручення дочки пастуха? Я все це можу зробити сам, ви тільки накажіть...

Хан ще більше розгнівався:

— Навіть ти, великий візире, не зрозумів сенсу цих слів... Знаєш, про що вона попросила мене? П'ятнадцять хлоп'ят — це нагадування про те, що я колись був хлопчаком. Двадцять юнаків — про мій шибайголовий час. Тридцять навіжених — про те, яким відчайдушним ханом був я в тридцять років. Сорок розумників — про ту пору, коли я взявся за розум. Шістдесят палиць — це мої шістдесят літ. Сімдесят овець — роки старечої покірливості, вісімдесят корів — роки, коли в людини пригасає розум, дев'яносто качок — час, коли людина стає беззуба і їсть одну м'якоть... Сто яєць — що, доживши до ста років, людина стає крихкою, як яйце, бо від найменшого різкого руху яйце розбивається... Ось що просила вона переказати мені... А це означає, що вона не бажає стати дружиною хана...

Зрозумів візир, що розумнішою від нього виявилась юна дочка пастуха, і не став радити ханові послати в урочище аскерів* і силоміць привезти дівчину в палац...

*Аскер - солдат.

Переклад Данила Кононенка